

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PMB รุ่นที่ 13

ระหว่างวันที่ 19 – 20 มิถุนายน 2568

ณ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ถนนศรีบูรพา คลองจั่น บางกะปิ กทม. 10240

หลักการและเหตุผล

ห้องสมุดอัตโนมัติ (Library Automation หรือ Electronic Library) เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในยุคสารสนเทศ เป็นการรวมตัวกัน (Integration) ระหว่างระบบงานห้องสมุด กับ เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง WEB เพราะนอกจากเทคโนโลยีแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย การพัฒนารูปแบบในการเข้าถึงข้อมูลให้สะดวกและง่าย มีการนำเสนอข้อมูลผ่านเทคโนโลยีเว็บ โดยการเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต มีการเชื่อมโยงข้อมูลและระบบเครือข่าย อันจะเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลที่กระจายอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลกให้สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลผ่านโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ อันเป็นแนวคิดในการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบสื่อประสม (Multimedia) หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า ข้อมูลดิจิทัล โดยห้องสมุดอัตโนมัติจะเป็นตัวเสริมห้องสมุดทั่วไปที่จัดเก็บสิ่งพิมพ์ หนังสือ วารสาร นิตยสาร ทั้งที่อาจจะอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งห้องสมุดอัตโนมัติมีความสามารถจัดเก็บข้อมูลได้หลายรูปแบบ เช่น ตัวอักษร ในลักษณะ SGML (Standard Generalized Markup Language) เสียง รูปภาพ หรือแม้แต่ภาพวิดีโอ นอกจากนี้ยังสามารถสืบหาข้อมูลได้ตามความต้องการ อีกทั้งข้อมูลสืบหาที่ได้จะมีลักษณะเหมือนกับต้นฉบับทุกประการ สามารถนำไปประมวลผลกับคอมพิวเตอร์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ห้องสมุดอัตโนมัติ จึงเป็นแหล่งสำคัญในการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลดิจิทัล และอาศัยโปรแกรมเข้ามาช่วยงานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด งานยืม-คืน งานสืบค้นข้อมูล โดยข้อมูลที่จัดเก็บทั้งในรูปแบบดิจิทัลหรืออิเล็กทรอนิกส์จะมีทั้งภาพ เสียง ตัวหนังสือภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ทำให้ผู้ใช้สามารถค้นข้อมูลได้อย่างละเอียด สะดวกและรวดเร็ว พร้อมมีระบบป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นนำข้อมูลในห้องสมุดอัตโนมัติไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต กล่าวโดยสรุป “ห้องสมุดอัตโนมัติ” หมายถึง แหล่งจัดเก็บข้อมูล มีมิติมีเดียขนาดใหญ่ ข้อมูลที่จัดเก็บจะอยู่ในรูปของ digital/electronic format มีการจัดการทรัพยากรสารสนเทศหลากหลายสื่อให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัล มีการออกแบบให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาสารสนเทศ มีเครื่องมือหรือวิธีการช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศในระบบเครือข่ายที่เชื่อมกันทั่วโลก

องค์ประกอบสำคัญที่ควรคำนึงและปฏิบัติในการสร้างห้องสมุดอัตโนมัติ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ อาทิ ทรัพยากรสารสนเทศ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีระบบ ระเบียบ มาตรฐาน ช่วยให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างห้องสมุด

ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีในการจัดการ จัดเก็บข้อมูลให้อยู่ในรูปดิจิทัล เพื่อทำการเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรดิจิทัลหลายส่วน โดยผู้ใช้งานไม่เห็นสภาพการเชื่อมต่อทางกายภาพ ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประยุกต์ใช้กับงานห้องสมุดโดยทั่วไป

องค์ประกอบของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จะต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. ผู้ใช้กลุ่มเป้าหมาย (User) บรรณารักษ์จะต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายหลักของห้องสมุดว่าคือใคร เพื่อจะได้ดำเนินการให้ตอบสนองและตรงกับความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริง
2. เนื้อหา/เอกสารที่จะใช้แปลงข้อมูล (Content) พิจารณาสารสนเทศที่จะนำไปแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปของดิจิทัล หรือ อิเล็กทรอนิกส์
3. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Staff) พิจารณาความพร้อมและความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้พัฒนาระบบ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ บรรณารักษ์
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) พิจารณาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง โปรแกรมสร้างเอกสาร โปรแกรมจัดการฐานข้อมูล และระบบเครือข่าย
5. งบประมาณ (Budget) พิจารณาค่าใช้จ่ายในการจัดการเอกสาร/สารสนเทศ ค่าบำรุงรักษาระบบการสร้างเอกสาร
6. โครงสร้างการดำเนินงาน (Procedure) พิจารณาการสร้างและจัดเก็บข้อมูล การบริหารข้อมูล การสืบค้น การเผยแพร่ และการจัดการลิขสิทธิ์
7. มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง (Standard) พิจารณามาตรฐานต่าง ๆ ได้แก่ มาตรฐาน MARC (Machine Readable Catalogue) รูปแบบการลงรายการทรัพยากรห้องสมุด มาตรฐานสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลทางบรรณานุกรมระหว่างห้องสมุด และมาตรฐาน Z39.5 ซึ่งเป็นมาตรฐานในการสืบค้นและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างห้องสมุดผ่านเครือข่าย

โปรแกรมห้องสมุด PMB เป็นโปรแกรมที่ทำงานบนเว็บเป็นหลัก (Web Application) เป็นโปรแกรมประเภทเปิดเผยแพร่ หรือ Open source ที่ใช้เทคโนโลยีเว็บในการพัฒนาทุกระบบงานคือ Web/Library 2.0 พัฒนาด้วยภาษา PHP ใช้ฐานข้อมูล MySQL Database Server โดยมีหลักการพัฒนาโปรแกรมมุ่งเน้นการบริหารจัดการระบบและการใช้งานง่ายทั้งส่วนงานบรรณารักษ์และผู้ใช้ บริการ เป็นโปรแกรมที่เป็นมาตรฐานระดับโลกซึ่งใช้มาตรฐานของ ISO 2709 ในการจัดเก็บข้อมูล และใช้ Protocol Z 39.50 ในการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างห้องสมุด สำหรับค้นข้อมูลหนังสือระหว่างห้องสมุดที่ใช้มาตรฐานดังกล่าว อีกทั้งยังมีมาตรฐานสากล ได้แก่ MARC, ISBD, AACR2, และ OAI Protocol เป็นต้น

ผู้รับผิดชอบ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บรรณารักษ์ ครูบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

2. เพื่อให้บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด มีความสามารถบริหารจัดการห้องสมุดโดยการสร้างฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด การยืมคืนทรัพยากรห้องสมุด การจัดเก็บสถิติการจัดทำรายงาน และการบริหารระบบห้องสมุดด้วยโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
3. เพื่อประยุกต์ใช้โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PMB ในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการให้บริการของห้องสมุด

ระยะเวลาอบรม

จำนวน 2 วัน (ระหว่างวันที่ 19-20 มิถุนายน พ.ศ.2568)

ค่าลงทะเบียน (รวมเอกสาร อาหารว่าง/อาหารกลางวัน)

สมาชิกสมาคม 2,200 บาท บุคคลทั่วไป 2,500 บาท

สถานที่อบรม

1346 สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240

ผู้เข้ารับการอบรม

บรรณารักษ์ ครูบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บรรณารักษ์ ครูบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดพร้อมปัญญา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
2. บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดมีความสามารถบริหารจัดการห้องสมุดโดยการสร้างฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด การยืมคืนทรัพยากรห้องสมุด การจัดเก็บสถิติ การจัดทำรายงาน และการบริหารระบบห้องสมุดด้วยโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
3. ห้องสมุดมีระบบติดตามและประเมินห้องสมุด ผ่านโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่มีประสิทธิภาพ สามารถทราบสถิติการให้บริการและทรัพยากรห้องสมุดของห้องสมุด ทำให้เพิ่มและขยายการให้บริการสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุด

กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PMB รุ่นที่ 13

วันที่ 1

8.30 - 9.30 น.	แนะนำ ระบบโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PMB การบริหารจัดการผู้ใช้ระบบ ข้อมูลระเบียบ (Administration Module)
9.30 - 12.00 น.	การกำหนดเลขหมู่ หัวเรื่องในระเบียบรายการ (Work sheet) การกำหนดเลขประจำตัวผู้แต่งของหนังสือ (Call Number)
13.00-16.30 น.	การสร้างฐานข้อมูลหนังสือของห้องสมุด (Cataloging Module) ระบบการลงรายการ (MARC Format) การกำหนดหมวดหมู่ หัวเรื่อง (AACR II) การเพิ่มรายการข้อมูล (Items)

วันที่ 2

8.30 - 10.30 น.	การสร้างฐานข้อมูลสมาชิกห้องสมุด (Library Member) การจัดทำบัตรสมาชิกห้องสมุด
10.30-12.00 น.	ระบบบริการยืม-คืน (Circulation Module)
13.00-15.30 น.	การจัดพิมพ์บาร์โค้ด (Barcode) และ เลขเรียกหนังสือ (Call Number) การตัดบาร์โค้ด เลขเรียกหนังสือ และแถบสี ทรัพยากรห้องสมุด การจัดทำสถิติและรายงานของห้องสมุด (Statistic & Report Module) การสำรองข้อมูล (Back Up)
15.30-16.00 น.	การสืบค้นข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด (OPAC Module)
16.00-16.30 น.	มอบวุฒิบัตร และถ่ายภาพร่วมกันเป็นที่ระลึก

*ระบบโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติ PMB ประกอบด้วย 5 ระบบงานย่อย ได้แก่

- 1) ระบบการลงรายการ (Cataloging)
- 2) ระบบยืมคืน (Circulation)
- 3) ระบบสืบค้น (OPAC)
- 4) ระบบรายงาน (Statistic & Report)
- 5) ระบบบริหาร (Administration)